

Sorochynska Oksana¹, Tanska Valentina²,

¹<http://orcid.org/0000-003-4823-1089>

²<http://orcid.org/0000-0002-6496-0145>

^{1,2} Zhytomyr Ivan Franko State University (Zhytomyr, Ukraine)

FORMATION OF THE FOUNDATIONS OF ENVIRONMENTAL COMPETENCE OF SENIOR PRESCHOOL CHILDREN USING QUEST TECHNOLOGY

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТЕХНОЛОГІЄЮ КВЕСТ

Summary

The article is devoted to the formation of environmental competence of senior preschool children. The essence of the concept of "environmental competence" is clarified and its structural components are defined. The state of this indicator in senior preschool children is analyzed in detail. The features of the use of quest technology in the formation of environmental competence in preschool are revealed. The author's program for the formation of environmental competence in senior preschool children is theoretically substantiated and experimentally tested.

Key words: competence, environmental competence, preschoolers, senior preschool age, quest technology.

Анотація

Робота присвячена формуванню екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Уточнено сутність поняття «екологічна компетентність» та визначено її структурні компоненти. Детально проаналізовано стан сформованості зазначеного показника у дітей старшого дошкільного віку. Розкрито особливості використання технології квест у формуванні екологічної компетентності у дошкільників. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено авторську програму її формування у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: компетентність, екологічна компетентність, дошкільники, старший дошкільний вік, технологія квест.

Introduction

Старший дошкільний вік – сенситивний період, під час якого закладаються основи моральної свідомості, екологічної культури, ставлення особистості до світу природи, які є основою природознавчої компетентності дітей. У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено, що до кінця дошкільного періоду у дитини мають бути сформовані елементи екологічного світорозуміння, екологічної вихованості, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи.

Екологічна компетентність – це поняття, що пов'язане з такими категоріями, як: екологічна свідомість, екологічне мислення та екологічні цінності. Екологічна компетентність, крім системи екологічних знань, умінь і навичок, включає також ще сформованість особистісних цінностей, установок. Екологічна компетентність має діяльнісний характер і передбачає здатність мобілізувати знання, ставлення дитини, здатність реалізувати їх у конкретній екологічній ситуації.

Основними показниками екологічної компетентності є розуміння дошкільниками сучасних екологічних проблем, володіння системою знань про навколишнє середовище, а також усвідомлення відповідальності за збереження природи, активна природоохоронна діяльність, розвинене почуття любові до природи, вміння бачити красу, милуватися і насолоджуватися нею.

Тому, провідними завданнями педагогів у контексті проблеми, є пошук ефективних форм та методів, які б могли зацікавити дошкільника, спрямувати його на роботу, на формування певної системи знань та природознавчого світогляду. До таких засобів належить технологія квест, за допомогою якої діти у цікавій та ігровій формі дізнаються про різноманітні явища природи, зв'язки між ними, збагачують свій чуттєвий досвід у сприйнятті природи, учаться виконувати дії дослідницько-пошукового характеру.

Aim, subject and research methods

Мета: теоретичний аналіз та практична перевірка ефективності формування екологічної компетентності старших дошкільників технологією квест.

Предмет дослідження: технологія квест як засіб формування екологічної компетентності старших дошкільників.

Методи дослідження: дослідженням було охоплено дітей старшого дошкільного віку у кількості 20 осіб контрольна група та 22 особи експериментальна група. Базою дослідження був Новоград-Волинський ЗДО №14 «Золотий ключик». Використовувалися методи анкетування,

спостереження, педагогічний експеримент для збору та аналізу експериментальних даних та методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу результатів експериментального дослідження.

Research results

Екологічна компетентність – це поняття, що пов’язане з такими категоріями, як: екологічна свідомість, екологічне мислення та екологічні цінності. Проблемі формування екологічної компетентності в психолого-педагогічній літературі приділяли багато уваги відомі вчені, як А. Дістенверг, Я.-А. Коменський, Й.Г. Песталоцці, В.О. Сухомлинський, К.Д Ушинський. Зазначена проблема також висвітлена у сучасних дослідженнях Г.Беленької, С.Бондар, О.Кононенко, Н. Кот, Л.Лепіхової, Н. Лисенко, Л.Хоружої, С.Шмалей та ін. вчених, які у своїх дослідженнях здійснювали спроби визначити зміст цього поняття та розробляли практичні рекомендації у контексті формування екологічної компетентності старшого дошкільника. Тому, основна думка дослідників полягає у тому, що процес формування екологічної компетентності старшого дошкільника повинен бути усвідомленим та здійснюватися під час безпосереднього ознайомлення дитини із довкіллям.

Природознавче виховання підростаючого покоління – це складний педагогічний процес, зміст якого передбачає такі положення:

- 1.Знайомство із світом природи – середовища перебування людини, яка має бути зацікавленою у збереженні його цілісності, чистоти, гармонії;
2. Осмислення екологічних явищ і вміння робити висновки щодо організації як власної діяльності, так і колективу в природному середовищі.
3. Усвідомлення вихованцями необхідності екологічної безпеки України;
4. Формування моральних почуттів обов’язку і відповідальності за збереження краси природи та участі в її охороні;
5. Спонування дітей до природоохоронної діяльності та участь у ній тощо [1, с. 19].

Завдання дбайливого ставлення до природи означені в Конституції України: «кожен зобов’язаний не заподіювати шкоду природі» [2, с. 66]. У Державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття» йдеться про те, що необхідно «формувати екологічну культуру людини в гармонії її відносин з природою» [3, с. 4]. У Законі України «Про дошкільну освіту» визначені головні завдання дошкільної освіти, одне з них – це свідоме ставлення до себе, оточення та довкілля [4, с. 18]. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні визначає державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини в усіх освітніх лініях. Зокрема зміст освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» містить доступні дитині

дошкільного віку уявлення про природу планети Земля та Всесвіт, розвиток емоційно-ціннісного та відповідального екологічного ставлення до природного довкілля [1; 5, с.8-9].

У дошкільному віці дитина засвоює основи знань про навколишній світ, взаємини людей, про зовнішні і внутрішні якості, суттєві зв'язки предметів [6, с. 12]. Також екологічні знання дошкільників передбачають відомості про захист навколишнього середовища від забруднення промисловими і побутовими відходами. Знання про природу впливають на емоційну сферу особистості, викликаючи певні моральні почуття, формуючи відповідну систему *цінностей та мотивів*.

Природодоцільні знання є обов'язковим компонентом процесу формування екологічної свідомості. Логічно, якщо людина не володіє певною системою знань про об'єкт, вона ставитиметься до нього байдуже. Екологічні знання сприяють формуванню свідомого ставлення до навколишнього світу, природи та формують основи екологічної свідомості [7, с. 29].

Природодоцільні знання є компонентом природодоцільної свідомості дошкільника, яка включає в себе екологічні знання: факти, відомості, висновки, узагальнення про взаємовідносини та обміни, що відбуваються в світі тварин і рослин, а також у сфері їх проживання і в цілому в навколишньому середовищі. Її складовою є природоохоронні почуття та екологічна відповідальність. До складу екологічної свідомості входять вольові зусилля людини, спрямовані на охорону природи, на активну боротьбу з порушниками законодавства про охорону навколишнього середовища. Також екологічна свідомість впливає на вияв моральних почуттів щодо природи, на почуття обов'язку і відповідальності, що органічно поєднується із почуттям захоплення і відчуття краси світу природи. Як зазначав дослідник В. Войтенко, природодоцільна свідомість також містить у собі відповідні цінності та мотиви особистості. Саме позитивні мотиви діяльності спонукають дошкільників до природоохоронної діяльності. [8, с. 45].

На основі екологічного мислення і свідомості формується екологічна культура, яка передбачає глибокі знання про навколишнє середовище (природне і соціальне), екологічний стиль мислення і відповідальне ставлення до природи, вміння вирішувати екологічні проблеми, безпосередню участь у природоохоронній діяльності. Це поняття включає в себе і дбайливе, відповідальне ставлення до навколишнього світу, і любов до природи і ряд інших понять, які неодноразово висувалися як самостійні цілі екологічного виховання [3, с. 20].

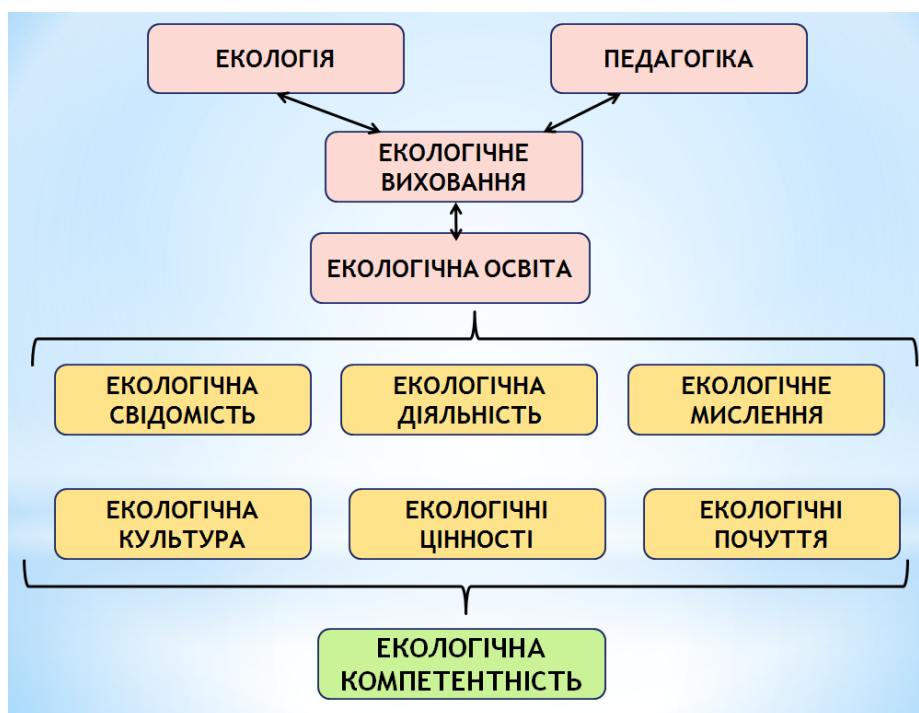
Науковець Т. Кириєнко вважає, що екологічна культура розглядається як соціально значима діяльність у сфері взаємодії суспільства і природи у взаємозв'язку з її результатами - матеріальними і духовними цінностями, правовими нормами, народними звичаями і традиціями [9, с. 80]. Екологічна культура формується за наявності у дітей дошкільного віку

початкових екологічних знань, уявлень, переконань та екологічного мислення, які допомагають сприймати природу як єдине ціле.

Екологічна культура особистості включає в себе дві складові: зовнішню культуру і внутрішню. Проявляючи зовнішню екологічну культуру, дитина знає як чинити можна, а як, ні. Найвищим етапом екологічної культури є формування внутрішньої позиції (тобто внутрішньої культури) особистості, коли дитина, незалежно від того, бачить її хто чи ні, чинить правильно наодинці зі своєю совістю. І тоді дитина не зірве квітку на клумбі, коли її ніхто не бачить, не вдарить кішку заради забави, не викине папірець на газоні. Правила поведінки в природі у дитини, в якій сформована внутрішня екологічна культура, базуватимуться на переконаннях, що це буде шкодити і завдавати болю оточуючому середовищу, рослинному та тваринному світові. За умови сформованості внутрішня екологічної культури дошкільника, позитивні вчинки не будуть ситуативними проявами в залежності від певних обставин, а матимуть постійний характер, що зможе знайти втілення у практичній діяльності дошкільника, тобто у його природоохоронній діяльності.

На думку Н. Лисенко, специфіка процесу екологічного виховання об'єктивно зумовлена орієнтованістю його на навколишнє середовище. Орієнтація на зовнішній світ виступає основною щодо внутрішнього світу, а виникаючі протиріччя між внутрішньою сутністю особистості (інтересами, потребами та інше) і необхідністю порівняння «внутрішнього» з «зовнішнім» оточенням, включаючи природне середовище, – потужною специфічною рушійною силою процесу екологічного виховання [9, с. 140].

Отже до структури екологічної компетентності входять: екологічна свідомість, екологічна діяльність, екологічне мислення, екологічна культура, екологічні цінності, екологічні почуття (рисунк 1).

Рисунок 1. Складові екологічної компетентності.

Джерело: власні дослідження.

Різнобічний розвиток дошкільників, зацікавленість дітей та вихователів відбувається шляхом упровадження інноваційних технологій. Однією з таких технологій, яка вчить знаходити необхідну інформацію, піддавати її аналізу, систематизувати та вирішувати поставлені завдання є квест.

Природознавий квест – це логічне завдання цікавого пошукового характеру, основними умовами якого є пошук та відгадування екологічних маршрутів, орієнтування на місцевості, побудова оптимальних маршрутів переміщення, пошук оригінальних рішень завдань природознавчого змісту.

Квест дозволяє розвивати активне пізнання, сприяє розвитку мислення, допомагає долати проблеми та труднощі, а саме: вирішити, розплутати, придумати, уміти застосовувати свої знання на практиці у нестандартних ситуаціях, тобто актуалізувати знання, мислити логічно, розвиває інтерактивні здібності (рисунок 2).

Рисунок 2. Сутнісні ознаки технології квест.

Джерело: власні дослідження.

Отже, упровадження технології квест у процес формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку дозволяє:

- **активізувати розумову діяльність** шляхом створення спеціальних умов для виконання завдань, які потребують достатньої свідомості й зрілості дітей, здатності до подолання спеціально створених перешкод;

- **формувати стійкий інтерес** дошкільників до пізнання навколишньої дійсності;
- **активізувати сприйняття** матеріалу засобами наочності (реальних предметів, макетів, моделей, зображень кінофрагментів, фотографій, малюнків).

Для квесту завдання продумуються таким чином, щоб вони включали не тільки поточний матеріал тематичного блоку, з яким діти знайомляться на даному етапі, а й деякі елементи попередніх тем із метою повторення та закріплення пройденого матеріалу. Ці елементи не є готовим розв'язанням завдання, а тільки шляхом, підказками до отримання результату. Наприклад – знання дітей про форму листя різних дерев та кущів – є елементами, знання яких допомагають дітям знайти відповідність між листком та деревом, з якого він впав

Враховуючи, що діти за своєю природою проявляють зацікавленість до всього нового, яскравого, то не традиційність завдань сприяє переключенню уваги, дитина починає мислити не тільки логічно, а й абстрактно, творчо, що дозволяє їй розвивати свої природні здібності, сприяє розвитку вищих форм мислення. Застосування технології квест може бути заміною заняття, але обов'язково має носити дидактичний та пізнавальний характер. Діти мають можливість більше спілкуватися в колективі, обмінюватися думками, у них розвивається вміння працювати не тільки самостійно, а й у команді. Перевага зазначеної технології полягає в тому, що діти працюють із більшою зацікавленістю та активністю у ході проведення квесту ніж на традиційному занятті, адже ігрові етапи які мають високу емоційність перебігу зближують дітей, дають масу позитивних емоцій та розвивають почуття згуртованості та колективізму. Застосування квесту в освітньо-виховному процесі приносить позитивні результати – розвиток логічного мислення, пам'яті, уваги, спостережливості, дружніх стосунків та довіри у дитячому колективі.

Щоб коефіцієнт корисної дії навчального заняття був максимальним, квест має відповідати прихолого-педагогічним особливостям його учасників. Найбільша потреба дітей полягає у тому, що їм необхідно досліджувати навколишній світ та добувати з нього інформацію, аналізувати та фільтрувати відповідно до вікових та індивідуальних особливостей, обговорювати між собою та доповнювати її, в кінцевому результаті використовувати набуті знання у повсякденному житті.

Квест є не лише формою навчання, а й містить потужний виховний потенціал. Участь у командних квестах сприяє соціалізації дошкільника та формує комунікативну компетентність дитини, бажання досліджувати та пізнавати природне середовище. При цьому важливо використовувати інтегрований підхід до розв'язання завдань через практичну діяльність у природі, залучаючи музичну, зображувальну, мовленнєву форми роботи, це використання записів звуків природи, домалювати елементи картини, яких не вистачає чи розповісти вірш про охорону природи [11, с. 163 – 166.].

Участь дошкільника у квесті підвищує впевненість дитини у своїх силах, сприяє підвищенню самооцінки, усуненню психологічних комунікативних бар'єрів між учасниками квесту, формує навички роботи у команді та ін. У процесі квесту діти вчаться шукати шлях виходу із певної ситуації, обдумують її, вчаться мислити логічно, встановлювати зв'язки між об'єктами та явищами природи. Така робота передбачає участь двох команд, а також певні етапи, розроблені вихователем спільно із дітьми. Квести доцільно проводити, враховуючи вікові та індивідуальні особливості дітей, а також спонукати дітей до вияву творчості у процесі роботи. Зміст роботи під час проведення кожного квесту педагог може коригувати відповідно до інтересів та особливостей дошкільників.

Розглянемо кожен із етапів організації та реалізації квест-технологій (рисунок 4). Основні етапи проведення квесту природничого змісту повинні будуватися таким чином:

- вступ (продумується сюжет, ролі), завдання (визначаються етапи, формулюються питання, здійснюється добір завдань);
- розробка порядку виконання квесту (створення маршрутних листів путівників, обдумування системи заохочення учасників квесту);
- етап оцінювання (проектування способу підбиття підсумків, вручення нагород переможцям та ін.) [12, с. 206].

Квест природознавчого змісту обов'язково повинен проводитися за дотримання всіх його етапів. Головне у цій діяльності не стільки результат, скільки сам процес пошукової діяльності дитини, її власних відкриттів, здатності знаходити вихід із ситуацій.

Рисунок 3. Основні етапи проведення квестів природознавчого змісту.

Джерело: власні дослідження.

Отже, квест-технології природознавчого змісту дуже цінні тим, що є захоплюючими і

цікавими для дошкільників; повністю відповідають типу наочно-образного мислення дітей, спонукають дітей до активності, вияву творчості, ініціативності. Квест можна розглядати як нову технологію навчання, що має свої специфічні методи, форми та засоби роботи та може оптимально поєднуватися з традиційними технологіями навчання та виховання дітей.

З метою перевірки ефективності квест-технологій у формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку на базі Новоград-Волинського ЗДО №14 було проведено педагогічний експеримент. Експеримент охопив 20 дошкільників.

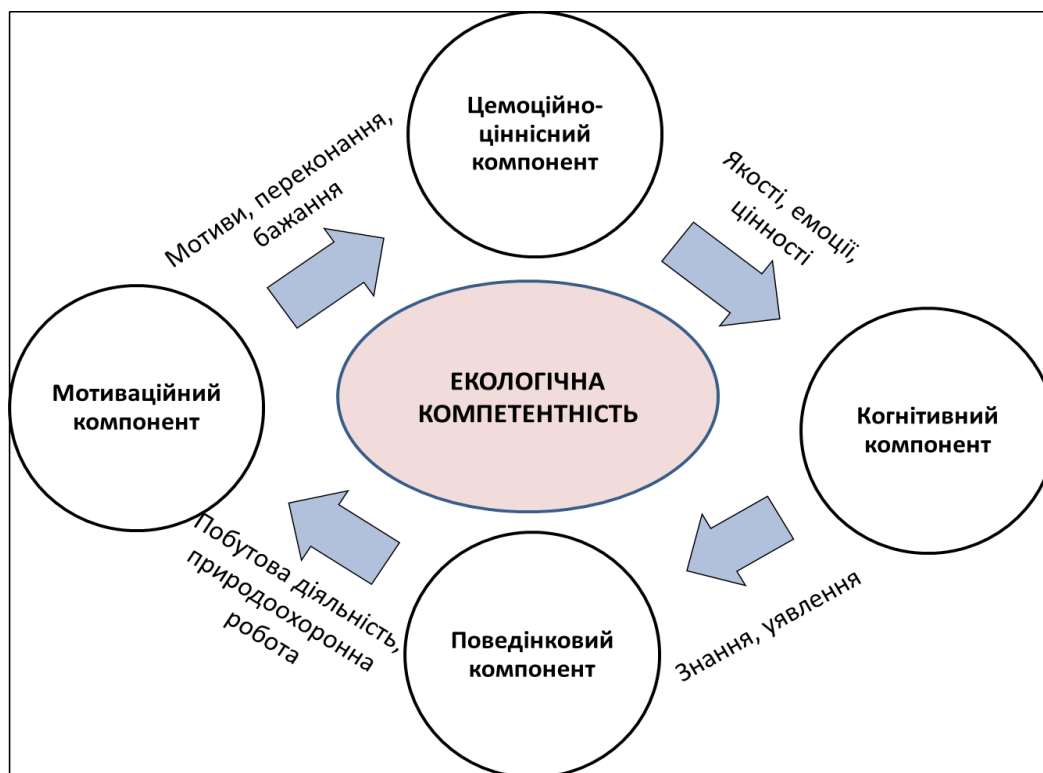
Експериментальна робота передбачала 3 етапи:

- констувальний (первинна діагностика рівня природознавчої компетентності старшого дошкільника);
- формувальний (введення до освітнього процесу ЗДО розроблену авторську програму формування природознавчої компетентності старших дошкільників з використанням технології квест);
- контрольний (дослідження результативності авторської програми формувального етапу).

Діагностика рівня сформованості екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку потребувала розробки низки критеріїв оцінювання рівня сформованості. Аналіз наукових праць дослідників дозволив виокремити структурні компоненти екологічної компетентності. На наш погляд основними є:

- мотиваційний компонент екологічної компетентності включає систему: мотивів, які спонукають дитину дошкільного віку до екологічно-доцільної діяльності, потреб раціонального використання природних ресурсів; переконань у причетності охорони природного довкілля та бажань брати участь у природоохоронній діяльності.
- емоційно-ціннісний – вольові якості (дисциплінованість, організованість, самостійність, наполегливість, ініціативність, рішучість); позитивні емоції (радість, захват, щастя, захоплення, здивування, гордість, задоволення від спілкування з природним довкіллям); цінності (еколого-моральні, еколого-естетичні, еколого-гуманістичні).
- основу когнітивного компоненту екологічної компетентності становлять знання, зокрема про: процеси та явища, що є в природному довкіллі; ролі людини, як частини природи; основних законів природи; особливостей раціонального природокористування ресурсів (вода, газ, корисні копалини та ін.); екологічні проблеми своєї місцевості та України, причини їх появи; розуміють значення води для об'єктів природи та людини (споживання та гігієнічних процедур); усвідомлюють залежність стану екології природи від діяльності людини, мають уявлення, що рослинам, тваринам і людям потрібен кисень.
- поведінковий компонент екологічної компетентності. Основою якого є сформована система умінь у дітей дошкільного віку, зокрема: ведення природоохоронної діяльності

(догляд за кімнатними рослинами та городу, квітників; підгодовування птахів взимку; виготовлення годівниць та шпаківень; шанобливе ставлення до об'єктів природи за межами ЗДО); дотримання правил поведінки у природному доквіллі; екологічно-доцільне використання природних багатств (води, газу, деревини); екологічна розвідка околиць та створення екологічних стежок; здійснення просвітницької роботи (екологічні свята, акції, конкурси) (рисунок 4).

Рисунок 4. Структура екологічної компетентності.

Джерело: власні дослідження.

Критерії та рівні оцінювання екологічної компетентності дошкільника:

– високий рівень: дошкільники дають правильні повні відповіді, показують тривале, емоційне, свідоме запам'ятовування матеріалу, виявляють творчу активність та самостійність, високий рівень екологічної свідомості, інтересу до пізнання природи;

– достатній рівень: діти дали в загальному правильні, але неповні відповіді. Вони не завжди добре володіють навчальним матеріалом, а також навичками взаємодії, вміють імпровізувати. Попри це знання цих дітей обмежуються навчальною програмою. Ситуативно виявляють свідоме ставлення до навколишнього середовища, інтерес до пізнання доквілля – нестійкий та ситуативний;

– середній рівень притаманний дітям, які дали неповні й поверхові відповіді. Діти цієї групи в цілому здатні відтворити зміст того, що вивчили, але відтворюють не всі важливі елементи. Екологічна свідомість сформована недостатньо;

– початковий (низький) рівень характеризує тих дошкільників, які не змогли впоратися

із поставленими завданнями. Не здатні розуміти значення природоохоронної діяльності (низький рівень екологічної свідомості); інтерес до пізнання світу природи виявляють вкрай рідко.

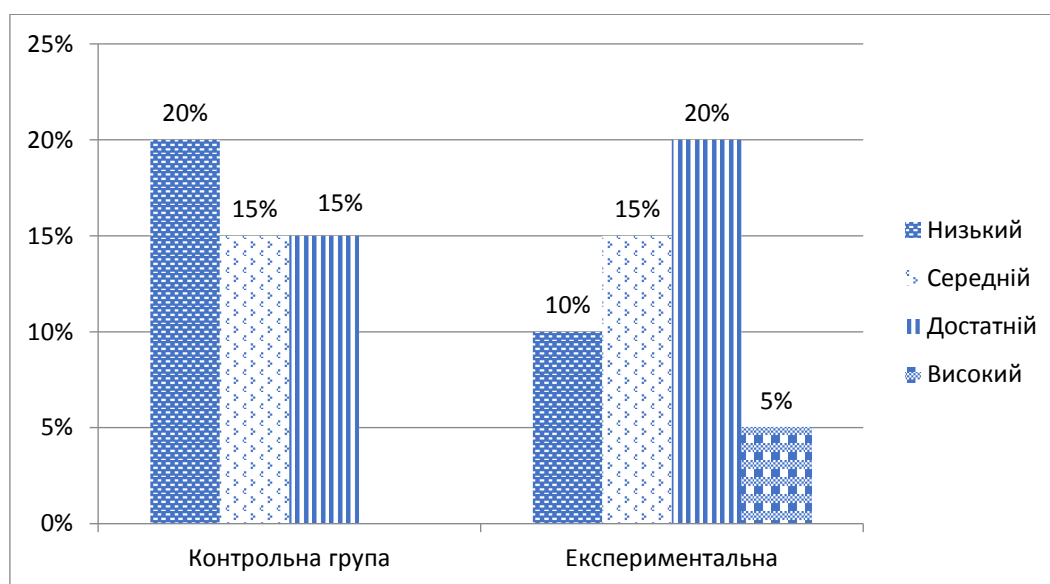
Рівні сформованості екологічної компетентності старшого дошкільника відображає таблиця 1.

Таблиця 1.1. Оцінка наявного рівня екологічної компетентності дошкільників (констатувальний експеримент)

Джерело: власні дослідження.

Бали	Рівні сформованості екологічної компетентності	(ЕГ) експериментальна група	%	(КГ) контрольна група	%
1–3	Початковий (низький)	2	10	4	20
4–6	Середній	3	15	3	15
7–9	Достатній	4	20	3	15
10-12	Високий	1	5	-	-

Результати ЕГ та КГ також унаочнено *рисунком 5*.

Рисунок 5. Рівні сформованості екологічної компетентності старших дошкільників на початковому етапі дослідження.

Джерело: власні дослідження.

Отже, за результатами контрольного етапу експериментального дослідження бачимо, що рівень екологічної компетентності дошкільників двох груп сягає здебільшого середнього та достатнього показників. У ЕГ низький рівень склав 10%, у КГ - 20%, середній (у ЕГ) - 15, у КГ

- також 15%, достатній рівень у ЕГ вищий на 5% за рівень КГ. Високий рівень спостерігається лише у експериментальній групі у одного дошкільника (5%). Загалом, можна відзначити, що за мотиваційним критерієм рівень екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку знаходиться на середньому рівні. На нашу думку, досить високі показники емоційно-цінніснопо критерію обумовлені значною емоційністю дітей дошкільного віку, здатністю до співпереживання. Загалом рівень розвитку екологічної компетентності за пізнавальним критерієм знаходиться на достатньому рівні розвитку.

З метою підвищення рівня екологічної компетентності дошкільників нами була розроблена авторська програма, що передбачала певні педагогічні умови (формувальний етап). На цьому етапі експериментального дослідження (формувальний експеримент) головною метою було дібрати ефективні форми і методи з метою покращення рівня екологічної компетентності старших дошкільників у процесі ознайомлення із природним довкіллям засобами квест-технологій. Робота проводилася із дітьми контрольної й експериментальної груп. Під час квесту були використані наступні методи роботи: бесіда для уточнення інформації про зміст роботи та особливості проведення квесту. Під час безпосереднього проведення самих квестів застосовувалися ігри, вікторини, практичні завдання, робота у парах, групах та ін. Наприклад, під час проведення квесту під назвою «Люби, знай та оберігай!» ми застосували такі методи та засоби роботи, як: ігри, змагання, роботу у групах, практичне завдання: учасники по черзі стрибають через скакалку і на кожному оберті називають рослину, загадки, практичне завдання: розкласти зображення тварин за групами, практичне завдання: скласти і розфарбувати малюнок. Під час проведення квесту під назвою: «Подорож до Матінки-Природи» ми застосували вправу «Розминка», дидактичні ігри: «Птахи зимуючі – перелітні»; «Склади птаха з частин»; «Хто зайвий?»; «Допоможи птахам знайти своє житло», наочність та ін. У процесі проведення квесту «Юні екологи» нами були застосовані: Гра «Незвичні назви», гра «Правила поведінки в природі», завдання «Знайди вірну відповідь», завдання на впізнавання культурних рослин.

Повторна діагности рівня сформованості екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку дозволила перевірити ефективність розробленої авторської програми з використанням технології квест. Аналіз результатів відображено у таблиці 2.

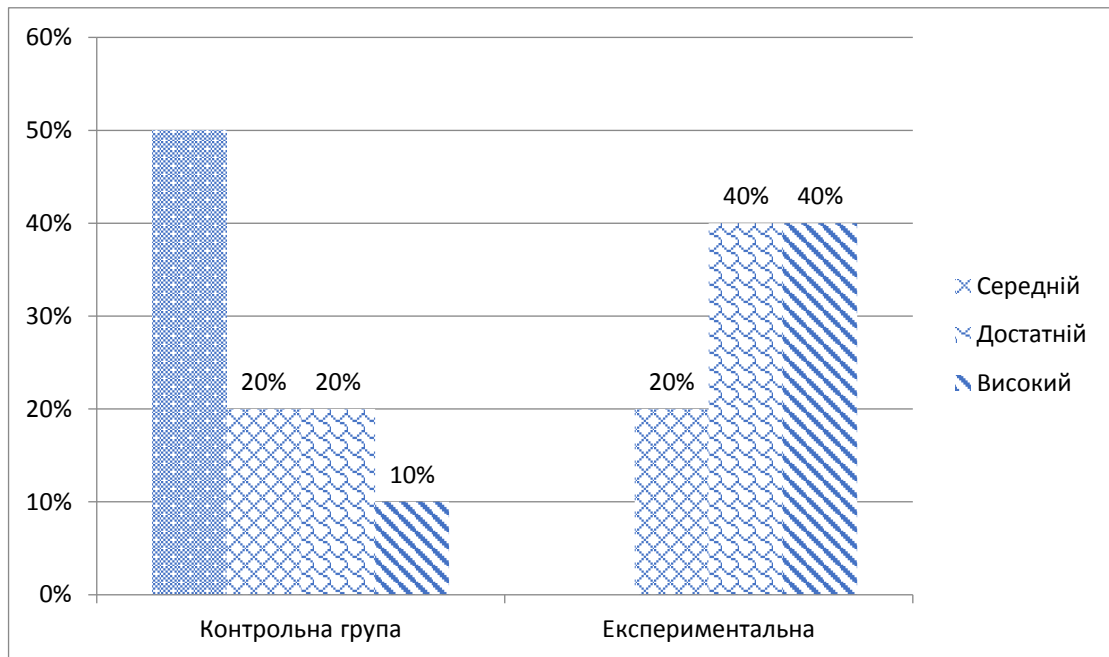
Таблиця 2. Результати на контрольному етапі експерименту

Джерело: власні дослідження.

<i>Бали</i>	<i>Рівні екологічної компетентності старших дошкільників</i>	<i>Експериментальний кількість</i>	<i>%</i>	<i>Контрольний кількість</i>	<i>%</i>

1 – 3	Низький (непродуктивний)	–		–	
4 – 6	Середній (репродуктивний)	2	10%	4	20%
7 – 9	Достатній (продуктивний)	4	20%	4	20%
10-12	Високий (творчий)	4	20%	2	10%

Аналіз результатів у % представлений також на *рисунку 6*.

Рисунок 6. Рівні сформованості екологічної компетентності старших дошкільників на контрольному етапі роботи у %.

Джерело: власні дослідження.

Таким чином, аналіз результатів формувального етапу експерименту свідчить про зростання показників у ЕГ - середній рівень зріс на 5%, достатній – на 20%, високий – на 35% (порівняно із констатувальним етапом). У КГ на формувальному етапі дослідження достатній рівень зріс несуттєво – на 5%, високий вище на 10%. Низький становив – половину опитаних (50%). Як бачимо, показники ЕГ, де впроваджувалася розроблена нами авторська програма на формувальному етапі, стали засвідченням її ефективності. У КГ, де ми не проводили роботу та не запроваджували авторську програму з квест-технологією, показники без особливої динаміки. Отже, гіпотеза дослідження знайшла своє підтвердження.

Conclusions

Нами було уточнено зміст поняття «екологічна компетентність» у різноманітних

наукових підходах. Встановлено, що її складають такі компоненти, як: емоційний, ціннісний, мотиваційний, когнітивний та поведінковий. Екологічна компетентність передбачає, перш за все, формування у дитини емоційного, бережливого ставлення до об'єктів природи, здатності бачити їх красу, а не детальні біологічні знання особливостей кожного виду рослин і тварин. Зміст та завдання екологічної освіти та виховання спрямовані на формування екологічної компетентності дошкільника, формування його моральних якостей та екологічної компетентності, яку розглядають, як поняття, пов'язане з такими категоріями, як: екологічна свідомість, екологічне мислення та екологічні цінності.

Було визначено, що основними показниками екологічної компетентності є розуміння дошкільниками сучасних екологічних проблем, володіння системою знань про навколишнє середовище, а також усвідомлення відповідальності за збереження природи, активна природоохоронна діяльність, розвинене почуття любові до природи, вміння бачити красу, милуватися і насолоджуватися нею.

Процес формування екологічної компетентності старшого дошкільника визначається як частина світогляду, загального пізнання світу; з трудовим вихованням, що допомагає реалізувати екологічні переконання дітей в дійсності; з естетичним, що розвиває відчуття краси природи і стимулює природоохоронну діяльність дошкільників; з моральним вихованням, що формує почуття відповідальності стосовно природи, бережливого ставлення до неї, а також із розумовим, що забезпечить володінням певною системою знань про довкілля.

Було визначено методи реалізації програмових завдань із формування екологічної компетентності старшого дошкільника: гра, вікторина, свято, екскурсія та ін. через свою цікавість та емоційність, здатність активізувати пізнавальний інтерес, винахідливість та творчий потенціал дошкільника та формувати свідоме та бережливе ставлення дітей до довкілля. Нами було встановлено, що роль квест-технологій у формування екологічної компетентності є дуже вагомою, адже такі технології мають цікавий та захоплюючий для дошкільника зміст та завдання, які варто пройти та поміркувати, аби досягти вірного екологічного маршруту, відповісти на питання природознавчого характеру та ін. Ця технологія повністю відповідає віковим особливостям дошкільника, його типу наочно-образного мислення, заохочуючи до співпраці та організовує поведінку дітей щодо спільної роботи у команді.

Експериментально перевірено ефективність реалізації авторської програми формування рівня екологічної компетентності старших дошкільників засобами квест. Аналіз та порівняння результатів на констатувальному та формувальному етапах експерименту засвідчив позитивну динаміку сформованості рівнів екологічної компетентності старших дошкільників порівняно з контрольними, до зазначеного виду діяльності за всіма показниками.

References

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 2012. – № 1. – С. 6-19.
2. Конституція України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
4. Закон України «Про дошкільну освіту». – Київ, 2001. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
5. Вільчковський Е., Біленька Г. Пізнання природи і природа рухів // Дошкільне виховання. - 2006. - №8. - С.8-9.
6. Глукова Н. Перший крок до природи / Н. Глукова // Дошкільне виховання. - 2005. - №3. - С.12-13.
7. Беленька Г., Науменко Т., Половіна О. Дошкільнятам про світ природи: старший дошкільний вік: Навч.-метод. Посібник. – К.: Генеза, 2013. – 112 с.
8. Войтенко В.М. Чарівний промінь. Казки про природу для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку / За загальною редакцією Беленької Г.В. – Сімферополь, 2005. – 408 с.
9. Кириєнко Т. Цікаве природознавство: активні методи екологічного виховання дошкільнят / Т. Кириєнко // Дошкільне виховання. - 2007. - №7. - С.10-11.
10. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог – дошкільник / Н. В. Лисенко. - К: Слово, 2009. - 399 с.
11. Семенчук В.М. Софія Русова про екологічне виховання дошкільників / Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції 17-19 листопада 1999 р. – Чернівці. - С. 163 – 166.
12. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник / Т.І.Поніманська.- К., 2004. – 456 с.